

Поглиблено інтерпретацію облікового складника сутності амортизаційної політики підприємства з урахуванням особливостей і принципів фінансово-економічного механізму відтворення. Таким чином, формування амортизаційної політики підприємства передбачає використання складників системи бухгалтерського обліку, а саме інформаційну мережу, з каналами, по яких надходять дані про стан об'єктів обліку (основних засобів, амортизаційних відрахувань тощо).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета. М.: Финансы и статистика, 2000. 496 с.
2. Мазурок П.П. Історія економічних учень у запитаннях і відповідях: навч. посіб. URL: http://pidruchniki.com/1435102137847/politekonomiya/ekonomichni_pogyadi_marshalla_kembridzhska_shkola.
3. Правдюк О.Л. Сутність, завдання та контур фінансової політики в аграрній сфері економіки / Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. URL: <http://magazine.aaaf.org.ua/sutnist-zavdannya-ta-kontur-finansovoi-politiki-v-agrarniy-sferi-ekonomiki.html>.
4. Жук В.М. Інституціональні засади розвитку професії бухгалтера. Облік і фінанси АПК. 2010. № 2. С. 122–127.
5. Жук В.М. Наукова гіпотеза трактування бухгалтерського обліку як соціально-економічного інституту. Облік і фінанси АПК. 2012. № 2. С. 14–22.
6. Жук В.М. Наукове означення інституціональної теорії бухгалтерського обліку (на засадах ідеї сталого розвитку). Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. 2009. Вип. 17. Т. 2. С. 139–146.

УДК 631:657.471.1

Чередніченко М.Г.
аспірант

Центральноукраїнського національного технічного університету

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Статтю присвячено дослідженню здійснення контролю доходів та витрат майбутніх періодів. Доведено, що внутрішній контроль своєчасно забезпечує інформацією всі рівні керівництва та дозволяє контролювати виконання господарських планів і завдань на підприємстві. Зазначено, що чинна нормативна база не передбачає розмежування таких доходів і витрат на довгострокові та поточні. Запропоновано удосконалення ведення обліку витрат майбутніх періодів на основі розробленої схеми їх поділу за ознакою часу, що спрямовано на полегшення оцінки фінансового стану підприємства.

Ключові слова: контроль, управління, сільськогосподарське підприємство, доходи майбутніх періодів, витрати майбутніх періодів, сезонність виробництва, довгострокові витрати, короткострокові (поточні) витрати.

Чередніченко М.Г. УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОНТРОЛЯ ДОХОДОВ И РАСХОДОВ БУДУЩИХ ПЕРИОДОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ОТРАСЛИ

Статья посвящена исследованию осуществления контроля доходов и расходов будущих периодов. Доказано, что внутренний контроль своевременно обеспечивает информацией все уровни руководства и позволяет контролировать выполнение хозяйственных планов и задач на предприятии. Отмечено, что действующая нормативная база не предусматривает разграничение таких доходов и расходов на долгосрочные и текущие. Предложено усовершенствование ведения учета расходов будущих периодов на основе разработанной схемы их разделения по признаку времени, направлено на облегчение оценки финансового состояния предприятия.

Ключевые слова: контроль, управление, сельскохозяйственное предприятие, доходы будущих периодов, расходы будущих периодов, сезонность производства, долгосрочные расходы, краткосрочные (текущие) расходы.

Cherednichenko M.H. IMPROVEMENT OF INCOME AND EXPENDITURE CONTROL OF FUTURE PERIODS AT AGRICULTURAL ENTERPRISES

The article discloses the research of the income and expenditure control of future periods. It has been proved that a timely internal control provides information at all levels of management and allows controlling the implementation of business plans and tasks at the enterprise. It was noted that the current regulatory framework does not stipulate the delimitation of such income and expenditure for long-term and current ones. It is proposed to improve the accounting of expenditure of future periods on the basis of the developed scheme of their distribution on a time basis which is aimed at facilitating the assessment of the financial condition of the enterprise.

Key words: control, management, agricultural enterprise, incomes of future periods, expenditures of future periods, seasonality of production, long-term expenditures, short-term (current) expenditures.

Постановка проблеми. Здійснення контролю обумовлено тим, що проблеми, які виникають під час господарської діяльності, викликані недостатньо ефективною організацією процесу управління на підприємстві, спрямованого на швидке реагування щодо стрімких зміни зовнішнього середовища, пошук нових методів управління і їх інформаційного забезпечення. У цих умовах успішно розвиваються тільки ті підприємства, для яких функція контролю стала реальним інструментом управління.

Активний розвиток ринкового середовища спонукає сільськогосподарські підприємства у сучас-

них умовах підвищувати ефективність господарської діяльності, що можливо через застосування повсякденного внутрішньогосподарського контролю, який своєчасно забезпечує інформацією всі рівні керівництва, що дозволяє контролювати виконання господарських планів і завдань, а також раціонально використовувати матеріальні, трудові і фінансові ресурси.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження вітчизняного та міжнародного досвіду відображенні в працях В.В. Бурцев [2], Ф.Ф. Бутинець [3], Н.І. Дорош [4], І.К. Дрозд [5], Р.І. Жовновач [6],

Е.Г. Мельник [7], Л.В. Нападівська [8], В.П. Пантелеев [9], Л.О. Сухарева [10], Т.В. Фоміна [11] та інші. Водночас, невирішеними залишаються окремі питання організації контролю на сільськогосподарських підприємствах, які потребують поглибленого їх дослідження. Зокрема, недостатньо дослідженими є питання обліку доходів та витрат з особливістю сезонного виробництва, так як доходи сільськогосподарське підприємство має тільки в активному періоді, а витрати воно несе протягом усього року.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в дослідженні організації контролю доходів та витрат майбутніх періодів на підприємствах сільськогосподарської галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішнім контролем вважається незалежний контроль з боку зацікавлених осіб-власників та управлінського персоналу підприємства з метою недопущення фактів порушення законності, нерационального використання та перевитрат виробничих ресурсів, невиконання передбачених виробничо-господарських планів діяльності і розвитку підприємства.

Здійснення внутрішнього контролю повинно бути безперервним. На керівництво підприємства покладається завдання встановлення складу, термінів, і періодичності процедур щодо контролю. При організації внутрішнього контролю потрібно дотримуватись двох принципів: доцільності та економічності. Доцільність внутрішнього контролю полягає у раціональній та оптимальній побудові його системи, а принцип економічності передбачає економічну та ефективну організацію системи внутрішнього контролю на підприємстві за якої витрати на її організацію перекирватимуться ефектом, отриманим від її впровадження.

Основними цілями внутрішнього контролю є:

- 1) контроль за збереженням і ефективним використанням активів підприємства;
- 2) своєчасне дотримання вимог діючого законодавства і політики керівництва підприємством;
- 3) забезпечення ефективного функціонування підприємства, її фінансової стійкості і перспектив розвитку;
- 4) формування у власника достовірної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Функціонування належної системи контролю забезпечує зведення до мінімуму можливості прийняття неправильних, невігідних рішень і виникнення збитків, протидію виникненню помилок в поточній роботі [7].

Особливо актуальною ця проблема постає перед промисловими підприємствами з сезонним характером коливання попиту на продукцію, які відчувають такі коливання у зв'язку з наявністю складних внутрігалузевих та міжгалузевих зв'язків між ринками та ресурсами. Таким чином, виникає необхідність дослідження умов функціонування промислового підприємства навіть за умов різкого сезонного зменшення попиту на продукцію [6, с. 115].

Однією із проблем організації контролю у сільськогосподарських підприємствах є визначення кола його об'єктів. У загальному вигляді об'єктами внутрішнього контролю є:

- ресурси (активи і джерела їх формування, власний капітал та зобов'язання);
- процеси (операційна, інвестиційна та фінансова діяльність підприємства);
- результати діяльності (прибуток чи збиток).

Особливістю сільськогосподарських підприємств є сезонне виробництво, здійснення якого безпосередньо пов'язане з природними, кліматичними умовами.

Специфіка сезонного підприємства в тому, що в його роботі є активні періоди і періоди простою, які тим не менше є частиною технологічного процесу. Доходи (виручку) сезонне підприємство має тільки в активному періоді. Витрати ж воно несе протягом усього року, причому в період міжсезоння частина витрат пов'язана з підготовкою до робочого періоду.

При цьому частину витрат слід враховувати в складі витрат майбутніх періодів, а частину – в складі поточних витрат.

До об'єктів обліку доходів майбутніх періодів відносяться такі види доходів:

- доходи у вигляді одержаних авансових платежів за передані в оренду основні засоби та інші необоротні активи (авансові орендні платежі);
- доходи у вигляді одержаних авансових платежів за ще не виконані вантажні перевезення;
- передоплата на газети, журнали, періодичні та довідкові видання, абонентна плата за користування засобами зв'язку тощо;
- інші доходи майбутніх періодів.

До основних об'єктів обліку витрат майбутніх періодів відносяться витрати:

- пов'язані з оплатою робіт і послуг, здійснення і надання яких відбувається впродовж кількох звітних періодів (оренда, страхування, передплата на періодичні та довідкові видання тощо);
- пов'язані з оплатою торгового патенту;
- освоєння нових виробництв та агрегатів;
- витрати на освоєння нових виробничих потужностей та на підготовку до сезонного виробництва;
- пов'язані з оплатою ліцензій;
- витрати до сезону активного здійснення основної діяльності (в сільському господарстві та сезонних галузях промисловості);
- інші витрати майбутніх періодів.

У підсобному сільському та переробному господарстві підготовчі роботи також можуть здійснюватися як господарським, так і підрядним способами.

Під час сезонного виробництва всі витрати до моменту початку виробничої діяльності накопичуються за рахунком 39 «Витрати майбутніх періодів», а з моменту початку виробництва пропорційно списуються на загальновиробничі витрати поточного періоду в період такого сезону.

Джерелом інформації внутрішнього контролю на підприємстві виступають первинні документи, а саме облікові реєстри, які використовуються для відображення господарських операцій. Сюди належить головна книга, акти попереднього контролю, рахунки, платіжні доручення, накладні, лімітно-забірні картки, прибуткові ордери, квитанції, договори оренди, чеки, патенти, видаткові касові ордери, авансовий звіт та інша документація. Також рахунки бухгалтерського обліку, реєстри обліку та форми звітності Форма № 1 «Баланс», Форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів» та інша документація [3].

Як зазначає російський вчений В.М. Саприкін: «Витрати майбутніх періодів можуть відноситися або до активу, або до пасиву, або одночасно як до активу, так і до пасиву» [7]. Складно погодитися з такою позицією. Особисто ми вважаємо, що витрати майбутніх періодів мають виступати на підприємстві лише у формі активу. Багато хто з вітчизняних науковців до складу витрат майбутніх періодів відносять дебіторську заборгованість у вигляді сплачених наперед грошових коштів. Та, на нашу думку, така пози-

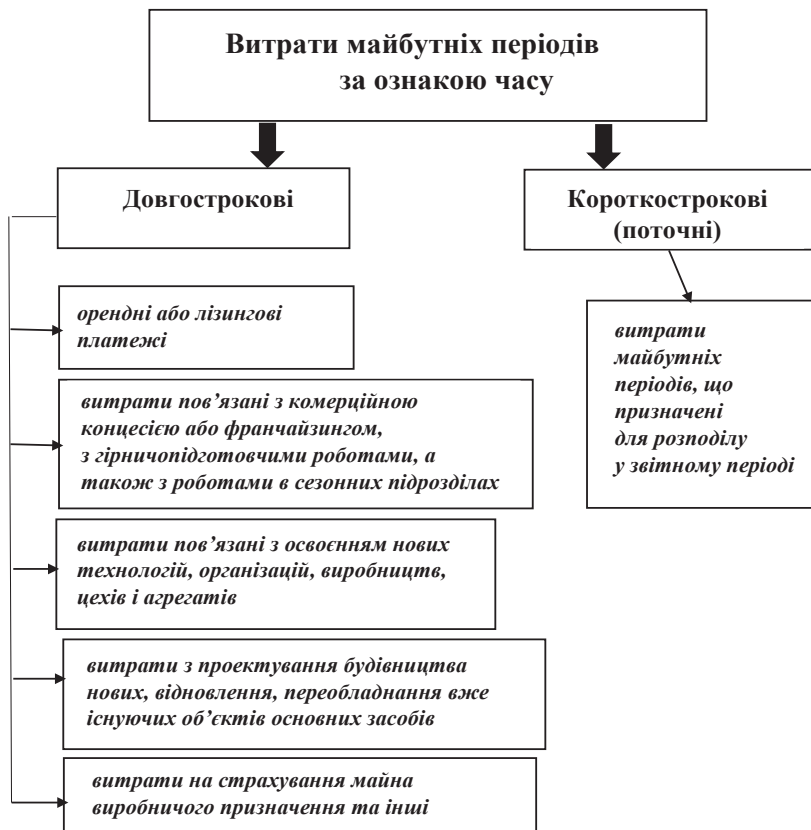

Рис. 1. Класифікація витрат майбутніх періодів за ознакою часу

Джерело: розроблено автором

ція не відповідає економічній суті витрат майбутніх періодів. Тому схилиємося до думки Я.В Соколова, що зазначені платежі можуть визнаватися витратами майбутніх періодів лише з метою рівномірного розподілу в тому випадку, якщо в майбутні періоди їх вже не можливо повернути їх назад.

Доходи на підприємстві виникають у момент відвантаження продукції, тобто коли право власності на продукцію переходить від продавця покупцю і одночасно виникає право вимоги оплати їх вартості. Тому в даному випадку майбутнього доходу не виникає.

Щодо майбутньої перспективи відвантаження продукції та отримання грошових коштів, то ці питання стосуються планування діяльності підприємства, а не бухгалтерському обліку, що призначений фіксувати факти здійснення господарської діяльності.

Метою контролю доходів та витрат майбутніх періодів є об'єктивне вивчення стану нарахування та списання витрат і доходів майбутніх періодів, повноти та своєчасності відображення інформації в зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку доходів та витрат майбутніх періодів відповідно до прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності господарюючого суб'єкта та вчасності виправлення відхилень на підприємстві.

Перевірка залишків на рахунках 69 «Доходи майбутніх періодів» та 39 «Витрати майбутніх періодів» дає змогу встановити достовірність та повноту відображення операцій на даних рахунках [1].

Дослідження укладених договорів та наказів керівника щодо відкриття даних рахунків дозволить визначити наявність та законність цих договорів та

наказів, а також нарахувань та списання доходів та витрат майбутніх періодів.

Чинна нормативна база не передбачає розмежування таких доходів і витрат за ознакою часу їх списання на довгострокові та короткострокові, так як витрати і доходи майбутніх періодів відображаються в балансі окремими розділами в складі однієї статті. Ми вважаємо це є не коректним. Тому пропонуємо схему (рис. 1), де розподіляємо витрати за ознакою часу, що, на нашу думку, позитивно вплине на порядок їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку та не створить передумов для викривлення інформації про майновий стан і структуру зобов'язань у фінансовій звітності підприємства.

Виходячи з вищевказаного рисунку, витрати за ознакою часу розподіляються на короткострокові, ще їх називають поточними, (строк списання яких не перевищує 12 місяців з дати балансу, тобто витрати майбутніх періодів призначені для розподілу у звітному періоді) та довгострокові (розподіл витрат планується більше одного року, тобто строк списання яких перевищує 12 місяців з дати балансу).

На нашу думку, саме поділ витрат майбутніх періодів на довгострокові та поточні допоможе при групуванні активів за ступенем ліквідності, а пасивів – за терміном погашення зобов'язань. Ми вважаємо, що це полегшить оцінку фінансового стану підприємства.

У свою чергу, оцінка стану синтетичного та аналітичного обліку доходів та витрат, допоможе контролеру перевірити їх збалансованість між собою. Перевірка дотримання підприємством податкового законодавства по операціях, пов'язаних із нарахуванням та списанням доходів та витрат майбутніх періодів, допоможе перевірити правильність відображення податкових розрахунків [1].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, сільськогосподарські підприємства мають свою специфіку – сезонність виробництва, тобто, в його роботі є активні періоди і періоди простою, які, тим не менше, є частиною технологічного процесу. До об'єктів контролю у загальному вигляді відносять ресурси (активи і джерела їх формування, власний капітал та зобов'язання), процеси (операційна, інвестиційна та фінансова діяльність підприємства) та результати діяльності (прибуток чи збиток).

За результатами дослідження виявлено, що чинна нормативна база не передбачає розмежування витрат майбутніх періодів за ознакою часу. Це спричиняє втрату частини інформації, зниження достовірності до фінансової звітності, ускладнює дослідження й саме управління підприємством. Тому нами запропоновано схему поділу витрат майбутніх періодів на довгострокові та поточні, що покращить стан обліку, аналізу та контролю витрат і доходів майбутніх періодів, та суттєво підвищить ефективність управління на сільськогосподарському підприємстві.

Подальші наукові дослідження доцільно пов'язати з розробкою рекомендацій щодо підвищення рівня

організації контролю доходів та витрат на підприємствах різних галузей економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. ІАС Консультант. Інформаційно-аналітична система по законодавству України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://parusconsultant.com>.
2. Бурцев. В. В. Организация системы внутреннего контроля коммерческой организации / В. В. Бурцев. М. : Экзамен, 2000. 319 с.
3. Бутинець Т. А. Внутрішній контроль: елементи організації системи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/67220>.
4. Дорош Н. І. Внутрішній контроль та аудит в управлінні ризиками на підприємстві / Н. І. Дорош // Вісник Львівської комерційної академії. Серія : Економічна. 2014. Вип. 44. С. 148-152.
5. Дрозд І.К. Класифікація економічного контролю та шляхи її вдосконалення. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/drozd-i-classification-of-economical-control-and-the-ways-of-its-remodeling_14774.pdf.
6. Жовновач Р.І. Моделювання процесу забезпечення життєздатності промислових підприємств в умовах сезонного коливання попиту/ Р.І. Жовновач // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Ужгород, 2017. Випуск 12. Ч. 1. С. 115-120.
7. Мельник Е.Г. Методика обліку витрат майбутніх періодів в Україні та Російській Федерації: порівняльний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ven.ztu.edu.ua/article/download/93558/89957
8. Нападівська Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці [Текст]: монографія / Л.В. Нападівська Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. 224 с.
9. Пантелеев В.П. Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація : [монографія] / В.П. Пантелеев. Державна академія статистики, обліку та аудиту. К.: ДП «Інформ.-аналіт. Агентство», 2008. 253 с.
10. Сухарева Л. Внутренний финансовый контроль: история исследования, состояние и перспективы / Л. Сухарева, И.Н. Дмитренко, М.В. Борисенко // Вісник Львівської комерційної академії, 2004. № 16. С. 84-91.
11. Фоміна Т.В. Місце та роль внутрішнього аудиту в системі внутрішньогосподарського контролю / Т.В. Фоміна // Вісник Львівської комерційної академії. 2004. Випуск 16. С. 441-447.